

bliczna działająca poprzez własne rządy, poprzez inne instytucje międzynarodowe, organizacje pozarządowe, charytatywne i w końcu poprzez aktywność zwykłych ludzi.

Reasumując; tę książkę należy koniecznie przeczytać, a jej waga polega także na tym, iż zapewnia ona kontakt naukowy z najnowszymi osiągnięciami nauki w dziedzinie walki z ubóstwem, co powoduje, że powinna być znana ludziom interesującym się globalną polityką i ekonomią.

Adam Kosidło

Unia Europejska jako współczesny aktor stosunków międzynarodowych, pod red. Jacka Knopka, Toruń 2009, ss. 498.

Unia Europejska jest szczególnym podmiotem rzeczywistości międzynarodowej. W intelektualnym wymiarze zwraca się na nią uwagę przede wszystkim w kontekście jednocześnie zachodzących procesów globalizacji i dywersyfikacji życia kulturowego. Stawia się pytania dotyczące: wizji i rozwoju życia politycznego oraz społeczno-gospodarczego nowo tworzącego się podmiotu, konsekwencji urzeczywistnienia strategii przemian europejskich, a w tym zwłaszcza w sferze życia duchowego, gdzie dużą nośność ma synkretyzm kulturowy, postęp naukowo-techniczny, a w tym środki masowego komunikowania się, kondycja jednostki oraz relacje międzyludzkie w zmieniającym się łańdźcu kulturowym. W praktycznym wymiarze zwraca się uwagę na ujawniające się możliwości i bariery rozwoju, przystosowanie się i nieprzystosowanie szerokich kręgów społeczeństwa do nowych sytuacji życiowych i zawodowych, na ujawniające się konflikty i patologie przemian, a zwłaszcza na metody i sposoby zapobiegania i przeciwdziałania ich eskalacji. Rzeczywistość tę postrzega się nierzadko w wymiarze projektu spektaklu kulturowego, w którym szczególna rola przypada aktorom (architektom i budowniczym nowej przestrzeni cywilizacyjnej). Z uznaniem należy odnieść się zatem do badań ukazujących Unię Europejską jako współczesnego aktora stosunków międzynarodowych, co znajduje odbicie w prezentowanej książce.

Ukazane w niej zagadnienia podzielono na cztery części: I. Istota aktywności w środowisku ponadnarodowym, II. Dylematy w zakresie aktywności na arenie międzynarodowej, III. Formy aktywności na Wschodzie i Bałkanach, IV. Przejawy aktywności w innych regionach świata. Prezentację poszczególnych kwestii poprzedzają „Wprowadzenie” oraz refleksja Stephana Raabe *Pięć lat Polski w Unii Europejskiej, Perspektywa niemieckiego obserwatora*. We wprowadzeniu Prof. Jacek Knopek wskazuje, że Unia Europejska w coraz większym stopniu wywiera wpływ na relacje ponadnarodowe stając się jednocześnie kreatorem, koordynatorem oraz sprawcą stosunków międzynarodowych; instytucja ta jest aktorem środowiska międzynarodowego (s. 15).

Z kolei, w refleksji dyrektor Fundacji Konrada Adenauera w Polsce zauważa, że *Po 1989 r panowało w Niemczech przekonanie, że wstąpienie Polski do struktur europejskich pomoże również w przyszłości łagodzić obciążenia historyczne i konflikty międzysąsiedzkie, a może nawet przyczyni się do całkowitego zażegnania w ramach procesu wzajemnego pojednania. Za wzór miały posłużyć doświadczenia Niemiec i Francji w Unii Europejskiej – oto z odwiecznej wrogości w ciągu ostatnich dziesięcioleci zrobiło się bliskie partnerstwo łączące oba kraje* (s. 20).

Prezentując w części pierwszej istotę aktywności ponadnarodowej zamieszczono sześć studiów 1. Janusza Ruszkowskiego, *Poziom ponadnarodowy w systemie politycznym Unii Europejskiej*, 2. Tomasza Butkiewicza, *Rozważania o Europie: w poszukiwaniu wspólnej integracji i politycznej tożsamości*, 3. Małgorzaty Myśliwiec, *Wolny Sojusz Europejski – ku redefinicji relacji centrum – peryferia*, 4. Michała Polaka, *Kontrowersje wokół procesu reformowania Unii Europejskiej na przykładzie postanowień Traktatu Lizbońskiego*, 5. Pawła Malendowicza, *Antysystemowe ruchy polityczne w synkretycznym sprzeciwie wobec integracji europejskiej*, 6. Radosława Potorskiego, *Wpływ orzeczeń Europejskiego Trybunatu Sprawiedliwości na system polityczny Polski jako kraju członkowskiego Unii Europejskiej*.

W studiach tych dostarcza się starannie usystematyzowanej wiedzy faktograficznej oraz eks-

planacyjnej. Podnosi się nośne poznawczo kategorie definiujące współczesne przemiany europejskie, jak np. instytucja wspólnotowa, poziom ponadnarodowy, tożsamość polityczna, relacje „centrum-peryferia”, Traktat Lizboński, ruch anarchistyczny, Europejski Trybunał Sprawiedliwości i jego orzeczenia.

Wskazując na teoretyczną perspektywę rozpoznania Unii Europejskiej przypomina się, że obecny model kierowania tą instytucją określamy jest jako *Multi-level governance* (wielopoziomowe zarządzanie) lub w sensie wyższym *Supranational governance* (ponadnarodowe zarządzanie). Zgodnie z drugim ujęciem, najwyższym poziomem zarządzania jest ład ponadnarodowy (niżej sytuują się poziomy narodowy i regionalny) (s. 27–28). W procesie zarządzania w Unii Europejskiej charakterystycznym zjawiskiem i instytucją jest delegowanie/powierzenie/funkcji państw narodowych na poziom ponadnarodowy. Delegowanie kompetencji postrzega się jako *antidotum* na problemy wynikające z kolektywnego działania (egoizmy, partykularyzmy, różnica preferencji, itp. W wykładzie dostarcza się przeglądowej wiedzy o istocie oraz rodzajach delegowania w systemie politycznym UE. W poziomach zarządzania w rzeczywistości unijnej wymienia się: instytucje ponadnarodowe, państwa i regiony.

Charakteryzując kształtowanie się tożsamości integracji europejskiej odwołano się do różnych znaków przeszłości, m.in. imperium rzymskiego oraz państwa Karola Wielkiego, uznania chrześcijaństwa mocą edyktu mediolańskiego oraz wielu zdarzeń w czasach nowożytnych I najnowszych, m.in. urzeczywistnienia idei Napoleona oraz wyzwań z pierwszej połowy XIX w. orientujących się na utworzenie Stanów Zjednoczonych Europy. Szerszej perspektywie poznawczej poddano wydarzenia integracyjnej Europy zachodzące po II wojnie światowej, a w tym np. problem zbliżenia polsko-niemieckiego, które nie jest łatwe ze względu na pamięć o gehennie Polaków w czasie II wojny światowej oraz rozszczenia Niemców doświadczonych tzw. wypędzeniem. Zwraca się w tym względzie na siłę stereotypów, a w tym emocjonalnego odbioru relacji między narodami i państwami. Wskazując na istotę redefinicji relacji centrum-peryferia poszukuje się odpowiedzi na

pytanie; w jakim kierunku mogą przebiegać zmiany, prowadzące do redefinicji centrum-peryferia pomiędzy trzema poziomami podejmowania decyzji o charakterze politycznym-europejskim, państwowym i regionalnym. Zwraca się uwagę w analizie poznawczej na Wolny Sojusz Europejski (EFA), powstały w 1981 r. jako stowarzyszenie zrzeszające partie polityczne działające na poziomie subpaństwowym, których celem było dążenie do szeroko pojętej decentralizacji, a nawet dekompozycji poszczególnych państw narodowych; w 1994 r. Wolny Sojusz Europejski stał się oficjalnie federacją partii politycznych; 26 marca 2004 r. przekształcił się w europejską partię polityczną (s. 73). Progностycznie wskazuje się, że polityczna przyszłość Europy będzie wiązała się z procesem wyrównywania znaczenia czterech poziomów decydowania politycznego. Najprawdopodobniej wzmocniona zostanie z czasem pozycja szczebla wspólnotowego, regionalnego i samorządowego, a nieznacznie osłabnie pozycja szczebla państwa narodowego (s. 80–81).

Zwracając uwagę na proces formowania Unii Europejskiej, wynikający z powiększania się liczby państw zauważa się, że ujawniły się obawy wielu państw i grup politycznych przed przekazaniem zbyt dużych uprawnień na szczebel unijny, a więc przed utratą suwerenności, co spowodowało odrzuceniem przez Francję i Holandię w 2005 r. projektu traktatu konstytucyjnego zwanego lizbońskim. W opracowaniu prezentuje się najważniejsze postanowienia *Traktatu Lizbońskiego*, opinie o nim, oraz problem związany z jego ratyfikacją; wskazuje się, że jego ratyfikacja może przyczynić się do pozytywnego zakończenia trwających od końca lat 90. prób reformowania Unii Europejskiej, która poważnie poszerzyła swe granice i wymaga szybkiego usprawnienia systemu decyzyjnego oraz unowocześnień wspólnych polityk (s. 97). Podkreśla się, że skuteczność postanowień traktatowych będzie w dużej mierze zależała od podejścia obywateli i przywódców poszczególnych państw członkowskich.

Prezentując ogniwa sprzeciwu ruchów politycznych wobec integracji europejskiej wskazuje się na działania radykalnej lewicy, ruchów anarchistycznych, ruchów narodowych i słowianofilijskich przeciw ekspansji cywilizacji za-

chodniej. Dostarcza się tu starannie uargumentowanej wiedzy o zjawiskach i procesach aktywności antyunijnej. W refleksji uogólniającej zauważa się, że źródeł sprzeciwu wobec integracji europejskiej należy szukać w przeświadczeniu o zagrożeniu suwerenności państwa i tożsamości narodowej.

Nośny poznawczo jest tekst o wpływie orzeczeń Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości na system polityczny Polski jako kraju członkowskiego Unii Europejskiej. Przypomina się, że tradycyjna definicja państwa zakładała istnienie trzech połączonych elementów: narodu, władzy i terytorium. Istotną cechą takiej struktury politycznej była ich niezależność od podmiotów trzecich, jednakże wraz z rozwojem stosunków międzynarodowych dopuszczalne stało się wchodzenie państw w stałe relacje, zależności w ramach organizacji międzynarodowych, a co za tym idzie dopuszczenie wpływu czynników zewnętrznych na własne systemy polityczne; największy z kolei stopień integracji międzypaństwowej odbywa się w ramach Unii Europejskiej (s. 113). Wśród instytucji w szczególności sposób regulujących życie polityczne państw członkowskich jest Europejski Trybunał Sprawiedliwości (ETS). Jego powołaniem jest sprawowanie kontroli nad przestrzeganiem prawa wspólnotowego przez państwa członkowskie przez instytucje wspólnotowe oraz podmioty indywidualne; posiada on szerokie uprawnienia orzecznicze. W opracowaniu wskazuje się na wyzwania stojące przed instytucją, jak też bariery wynikające z dziedzictwa przeszłości poszczególnych państw. Wskazuje się tu na sytuację Polski, podkreślając, że rozstrzygnięcia ETS stają się integralną częścią systemu, z którego następnie rekonstruowane są normy prawne obowiązujące na terenie Rzeczypospolitej Polskiej.

W części drugiej książki zaprezentowano 7 studiów: 1. Jacka Knopka, *Kompromis jako istota aktywności Unii Europejskiej na arenie międzynarodowej*, 2. Marcina Czyżewskiego, *Priorytety czeskiego przewodnictwa w Unii Europejskiej*, 3. Beaty Przybylskiej-Maszner, *Operacje w obszarze Europejskiej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony – dylematy dotyczące efektywności*, 4. Macieja Peusa, *Wybrane problemy kształtowania środowiska bezpieczeń-*

stwa Unii Europejskiej, 5. Mariana Kopczewskiego, *KBWE/OBWE w Europejskim Systemie Bezpieczeństwa (system instytucjonalno-prawny)*, 6. Michała Łuszczuka, *Operacje militarne Unii Europejskiej – szanse i pułapki*, 7. Andrzeja Wojtaszaka, *Radykalne ruchy społeczne a problem bezpieczeństwa Unii Europejskiej*. W studium o istocie aktywności Unii Europejskiej na arenie międzynarodowej zauważa się, że instytucje europejskie kształtowane przez doświadczenie II wojny światowej musiały być od początku zorientowane na daleko posunięty kompromis. Ważne znaczenie w tym względzie ma aspekt psychologiczno-socjologiczny, a nim kwestie narodowościowe i etniczne. W kształtowaniu kompromisu europejskiego ważną barierą są zaszczości historyczne, a w tym antagonizmy między społecznościami mające wielowiekową ciągłość, a w nim m.in. antagonizmy francusko-angielskie i francusko-niemieckie. W analizie zwraca się uwagę na znaczenie potencjału militarnego, który w istotnym stopniu utrudnia prowadzenie polityki globalnej. W strategii budowy ładu globalnego bezpieczeństwo jest fundamentalną wartością, a zatem i kształtowaniu nowego ładu europejskiego jest to szczególnie wyzwanie, zadanie dla wszystkich podmiotów życia politycznego.

Charakteryzując priorytety czeskiego przewodnictwa w Unii Europejskiej zwraca się uwagę na takie idee, jak: obrona interesów całej Unii, uwzględnianie perspektywicznych celów Wspólnot, realne postrzeganie problemów Europy. Urzeczywistnianie priorytetów wymaga nieustannych dyskusji i konsultacji z środowiskami politycznymi oraz instytucjami wspólnotowymi oraz urzędami państw Unii. W analizie poznawczej dostarcza się uporządkowanej wiedzy o urzeczywistnianiu przez czeskie przewodnictwo wyzwań unijnych, a w tym o sposobach przewyżniania barier ujawniających się w kształtującym się nowym ładzie politycznym. W refleksji uogólniającej zauważa się, że Czesi nie orientowali się na realizacji własnych wizji i projektów, a odwoływali się do dorobku i planów wcześniejszych prezydentów (s. 161).

Prezentując obszar europejskiej polityki bezpieczeństwa i obrony uważa się, że urzeczywistnianie tej polityki napotyka na liczne przeszkody, z których najważniejszą jest uzależnienie

działań zewnętrznych od zgodnej woli politycznej państw członkowskich (s. 163). W analizie poznawczej wskazuje się na misje: policyjne, kontroli granicznej, doradcze sektora bezpieczeństwa, dotyczące państwa prawnego, obserwacyjne oraz specjalistyczne, jak np. Unii Afrykańskiej AMIS w regionie Barfuru w Sudanie. Istotny aspekt poznania stanowi prezentacja perspektyw rozwoju operacji w obszarze Europejskiej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony. W korespondującym w zakresie poznawczym opracowaniu o problemach kształtowania środowiska bezpieczeństwa Unii Europejskiej wskazuje się, że zdolność kształtowania środowiska bezpieczeństwa jest jednym z podstawowych przejawów aktywnego uczestnictwa w stosunkach międzynarodowych, sposobem utrzymywania podmiotowości na arenie międzynarodowej i zdolności do realizacji prawa do nieskrępowanego rozwoju (s. 187). W studium definiuje się kategorię „środowisko bezpieczeństwa”, wskazuje się na czynniki je kształtujące oraz na perspektywy w odniesieniu do Unii Europejskiej.

Problem europejskiego bezpieczeństwa z punktu widzenia instytucjonalno-prawnego zaprezentowano odwołując się do założeń i praktyki urzędowyistnienia przez takie podmioty, jak KBWE/OBWE; poszukuje się odpowiedzi na pytania – czy jednocząca się Europa potrafi na stałe zapanować nad żywiołami ksenofobii i nacjonalizmu? W jakim stopniu budowa systemu bezpieczeństwa europejskiego na początku XXI w. przestała być problemem politycznym? w czym wyraża się instytucjonalizacja OBWE? w jakim stopniu OBWE oddziałuje na formowanie systemu bezpieczeństwa europejskiego? jakie są priorytety w podejściu do „Ludzkiego wymiaru” OBWE?

Usystematyzowanej wiedzy dostarcza się w studium o operacjach militarnych Unii Europejskiej. Charakteryzuje się je w przestrzeniach: byłej Jugosłowiańskiej Republiki Macedonii, Demokratycznej Republiki Kongo, Bośni i Hercegowiny, Czadu/Republiki Środkowoafrykańskiej, Somalii. W refleksji uogólniającej wskazuje się, iż operacje militarne Unii Europejskiej stanowią funkcję pochodną jej roli jako stabilizatora pokoju i bezpieczeństwa międzynarodowego (s. 238).

Prezentując radykalne ruchy społeczne w kontekście problemu bezpieczeństwa przypomina się, że radykalizm społeczny występuje najczęściej jako następstwo ożywienia się postaw negujących istniejącą rzeczywistość. Procesom tym towarzyszy zazwyczaj powstanie lub renesans pewnych ruchów społecznych czy politycznych, które poprzez radykalizację swego postępowania dążą do osiągnięcia wyznaczonych celów (społecznych lub politycznych). Skrajne formy ruchów radykalnych przyjmują cechy ekstremalne, uderzając nie tylko w istniejące, obowiązujące normy społeczne, ale tworząc zagrożenie dla istniejącego ładu społecznego, ustroju politycznego (s. 239). W analizie poznawczej zwraca się uwagę na nowe ruchy społeczne, radykalizm, ekstremizm, religię, terroryzm, na związki między radykalnymi ruchami społecznymi a wzrostem zagrożeń terrorystycznych. Przedstawione zagadnienia starannie egzemplifikuje się zjawiskami ujawniającymi się współcześnie w Europie.

W części trzeciej książki zaprezentowano również 7 studiów, tj. 1. Artura Staszczyka, *Rola Parlamentu Europejskiego w procesie kształtowania wymiaru wschodniego Europejskiej Polityki Sąsiedztwa*, 2. Małgorzaty Sikory-Gacy, *Unia Europejska–Rosja. Dylematy młodawskiej polityki*, 3. Michała Kosmana, *Unia Europejska wobec konfliktu rosyjsko-gruzińskiego*, 4. Mirasa Daulenova, *Wybrane problemy prawne stosunków zewnętrznych Unii Europejskiej z państwami Azji Środkowej*, 5. Tomasz Grobli, *Unia Europejska a Chiny – ewolucja w relacjach na arenie międzynarodowej czy pasywne partnerstwo?* 6. Dariusza Wybranowskiego, *Unia Europejska i jej instytucje jako narzędzia wspierania procesu demokratyzacji w wybranych krajach Bałkanów Zachodnich*, 7. Krzysztofa Koźbiała, *Unia Europejska jako czynnik stabilizacji na Bałkanach. Stan obecny i wyzwania na przyszłość*. Wszystkie opracowania są wykonane starannie pod względem wartości merytorycznej; dostarczają wiedzy analitycznej oraz uogólniającej o relacjach poszczególnych regionów i państw świata z Unią Europejską jako podmiotem rzeczywistości międzynarodowej.

Zawierają one starannie usystematyzowaną wiedzę faktograficzną oraz eksplanacyjno-pre-

dyktywną. Są to wartościowe poznawczo opracowania charakteryzujące współczesne stosunki międzynarodowe postrzegane z pozycji interesów Unii Europejskiej, jak wyzwania poszczególnych państw i regionów adresowanych wobec Unii Europejskiej.

W części czwartej zawarto 6 opracowań tj. 1. Marka Rewizorskiego, *Członkostwo, przesłanki polityki i cele Unii Europejskiej wobec WTO*, 2. Karoliny Gawron, *CEFTA jako organizacja ułatwiająca integrację z Unią Europejską*, 3. Marii Ewy Szatlach, *Ewolucje programów pomocowych Unii Europejskiej dla krajów rozwijających się*, 4. Joanny Modrzyńskiej, *Stan i perspektywy wykorzystania X edycji Europejskiego Funduszu Rozwoju jako instrumentu istotnego dla rozwoju państw Afryki, Karaibów i Pacyfiku*, 5. Andrzeja Wojtaszaka, Eweliny Ziomek, *Koncepcja Śródziemnomorska Unii Europejskiej a państwa Maghrebu*, 6. Michała Drgasa, *Negocjacje akcyjne Polski z Unią Europejską obszarze polityki regionalnej i koordynacji instrumentów strukturalnych*.

Wszystkie teksty wykonane są starannie zarówno pod względem zawartości faktograficznej i eksplanacyjnej, jak i dokumentacyjnej, a w tym osadzenia w materiałach źródłowych oraz literaturze przedmiotu. Wskazuje się rzeczywistość instytucjonalną, m.in. Światową Organizację Handlu, Środkowoeuropejskie Stowarzyszenie o Wolnym Handlu, Oficjalną Pomoc Rozwojową, Europejski Fundusz Rozwoju, Porozumienia Wspólnot Europejskich z krajami Azji, Karaibów i Pacyfiku w powiązaniu z funkcjonowaniem Unii Europejskiej. Wskazując na powiązania różnych podmiotów politycznych z rzeczywistością integracji unijnej wskazuje się na uwarunkowania geograficzne, wyzwania i zagrożenia dla bezpieczeństwa, zależności energetyczne, różne implikacje wynikające z dziedzictwa przeszłości, co zaprezentowano np. w relacji Unii Europejskiej z państwami Maghrebu. W analizie poznawczej podkreśla się znaczenie *Deklaracji Barcelońskiej* z dn. 25–26 listopada 1995 r., w której ustanowiono partnerstwo krajów eurośródziemnomorskich w zakresie kwestii politycznych i bezpieczeństwa, gospodarczych i finansowych, społeczno-kulturowych) ukierunkowanych na rozwój zasobów ludzkich, promowanie budowy porozu-

mienia pomiędzy kulturami oraz stworzenie podstaw do rozwoju społeczeństwa obywatelskiego (s. 472).

Odnosząc się do spraw Polski przypomina się, że integracja państwa polskiego ze Wspólnotami Europejskimi była jednym z głównych celów polityki zagranicznej po 1989 r. Kierunek proeuropejski był konsekwentnie kontynuowany przez wszystkie rządy aż do dnia akcesji, bez względu na opcje polityczne, które reprezentowały. Rzeczywistości tej towarzyszyło przekonanie, że integracja z Zachodem wpłynie korzystnie na bezpieczeństwo kraju oraz zapewni większy wpływ na sprawy europejskie i światowe (s. 479).

Zwracając uwagę na zainteresowanie poznawcze integracją europejską w wielu opracowaniach podkreśla się pojawianie się licznych opracowań na ten temat. Wskazuje się, że trudno znaleźć zagadnienie, które w ostatnich latach budziło większe zainteresowanie wśród politologów, prawników, historyków, ekonomistów oraz innych przedstawicieli nauki. Większość jednak opracowań skoncentrowane jest na prezentacji rzeczywistości instytucjonalnej i polityczno-prawnej integracji; w mniejszym stopniu zwraca się uwagę na kwestie: rolnictwa, rybołówstwa, swobodnego przepływu towarów, kapitału i usług, polityki regionalnej, koordynacji instrumentów strukturalnych, a przede wszystkim tzw. miękkiej sfery życia kulturowego – postaw, zachowań, aspiracji obywatelskich, wartości, przemian świadomościowych, kultury politycznej, mentalności, przemian w sferze mitów i stereotypów.

W refleksji ogólnej należy stwierdzić, że prezentowana książka w istotnej mierze poszerza wiedzę o Unii Europejskiej, zwłaszcza w zakresie generowania przez nią ładu międzynarodowego. Wskazuje się w niej idee oraz praktykę ich urzeczywistniania w łaździe międzynarodowym. Dostarcza się najnowszej wiedzy o kierunkach prowadzonej polityki przez Unię. W analizie poznawczej punkt ciężkości spoczywa na prezentacji określonych kwestii poznawczych, na dostarczeniu uporządkowanej wiedzy faktograficznej, a w tym przede wszystkim normatywnoprawnej, instytucjonalnej; zwraca się uwagę na przyczyny zjawisk, ich uwarunkowa-

nia, przebieg, generowanie oraz w ograniczonym zakresie na ich skutki i perspektywę rozwoju.

W stosunkach unijno-międzynarodowych podkreśla się wagę tożsamości politycznej poszczególnych podmiotów, dziedzictwa przeszłości, a w tym barier ugruntowywanych przez mity i stereotypy postrzeganie się wzajemne narodów i państw. Rzeczywistość ta charakterystyczna jest zarówno dla państw mających wiodącą pozycję wśród Wspólnot, jak i nowych podmiotów życia unijnego oraz nawiązujących kontakty z systemem unijnym.

Istotną wartość poznania stanowi sytuowanie Unii Europejskiej w procesie globalizacyjnym, w którym główną siłą napędową przeobrażeń kulturowych stanowi postęp naukowo-techniczny oraz promowane przez globalne podmioty ekonomiczne zasady liberalnej gospodarki rynkowej, która generuje wartości rywalizacji, dążenia do osiągania wysokiego poziomu życia ekonomicznego, ryzyka. Globalizacja powoduje też zacieranie granic między podmiotami politycznymi życia międzynarodowego, a w tym między państwami, strukturami życia partyjnego, kulturami, co wyraża się w promocji dla synkretyzmu, homogenizacji kulturowej, tolerancji dla rozwoju różnych kultur, subkultur, których ramy funkcjonowania wyznacza ład prawny, a w tym prawa człowieka i obywatela.

Zaprezentowane w książce studia i opracowania są egzemplifikacją wyzwań, jakie generują procesy integracyjne, które sytuują się zarówno w rzeczywistości unifikującej wartości świata politycznego, jak i jednocześnie pielęgnujące tożsamość poszczególnych podmiotów środowiska międzynarodowego. Studia te zasługują na dużą uwagę w procesie edukacyjnym, a zwłaszcza z zakresu europeistyki i stosunków międzynarodowych.

Andrzej Chodubski

Unia Europejska w XXI wieku. Polityczno-prawna wspólnota interesów, pod red. Rafała Riedla, Toruń 2010, ss. 400.

Unia Europejska jako projekt budowy nowego ładu kulturowo-cywilizacyjnego na kontynencie europejskim ma licznych entuzjastów,

jak i przeciwników. Postrzega się zarówno korzyści, jakie uzyskują z funkcjonowania w jej ramach narody, państwa, jak też straty, zwłaszcza w sferze stosunków społecznych. Obecnie ujawniają się nowe zadania i wyzwania w rzeczywistości układu zmiennych, które należy uwzględnić w projektowaniu dalszego rozwoju.

Problemy ujawniające się w strategii i taktyce budowy zintegrowanej Europy są przedmiotem uwagi i analizy licznych podmiotów życia intelektualnego, a w tym uniwersyteckiego, gdzie prowadzi się edukację europejską oraz badania w ramach takich instytucji, jak: centra, komitety, pracownie, itp. Wśród ostatnio opublikowanych książek na dużą uwagę zasługuje *Unia Europejska w XXI wieku*. Polityczno-prawna wspólnota interesów.

Zawarty w niej wykład podzielono na trzy części: I. „Przyjaźń rynkowa” i wspólnota polityczna, II. Wspólnota prawa, III. Wspólnota interesów. W części pierwszej wyodrębniono dwie kwestie podstawowe: 1. W poszukiwaniu równowagi instytucjonalnej, 2. Aksjologia, polityka i gospodarka, w których zamieszczono osiem referatów, tj. 1. Rafała Riedla, Demokracja w Unii Europejskiej – problem legitymizacji władzy w warunkach globalizacji, 2. Piotra Tośka, Delegacja uprawnień w systemie decyzyjnym Unii Europejskiej – komitologia a reforma instytucjonalna, 3. Tadeusza Siwka, Demograficzne uwarunkowania wzajemnych stosunków między krajami Unii Europejskiej w XXI wiek, 4. Ewy Nowak, Europa trzech prędkości – ekonomia, kultura i polityka w XXI wieku, 5. Waldemara Tomaszewskiego, System aksjologiczny Unii Europejskiej – ewaluacja i perspektywy rozwoju, 6. Jaroslava Vencalka, Region Europa fenomenem czasoprzestrzeni, 7. Ireneusza Krasia, Od unii celnej do unii gospodarczej – polska perspektywa, 8. Anny Pacześniak, Kontestacja europejskiej integracji wyzwania dla przyszłości Unii.

W części drugiej zaprezentowano cztery zagadnienia: 1. Rafała Riedla, Piotra Klimontowskiego, Prawo wspólnotowe w systemie prawa międzynarodowego – supranacjonalność jako cecha prawa wspólnotowego, 2. Aleksandry Wentkowskiej, Polityka prawa Unii Europejskiej – *Ius Commune Europeum*. Właściwy moment na kodyfikację prawa wspólnotowego?